

สามวัยสามกิจกรรมกับงานบริการชุมชน

Three Different Ages for Three Different Activities in Community Services

นางสาวเกศินี เพ็ญศิริ, นางเอกอนงค์ ดวงจักร์ และ นางสาวสมปอง มีสลิตะ
หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุด กลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้จัดโครงการบริการชุมชนในช่วงปิดภาคการศึกษา กับกลุ่มเป้าหมายจำนวนสามวัยคือ 1. วัยเด็กกับโครงการกิจกรรมค่ายห้องสมุดสุดหรรษา ด้วยการสร้างกิจกรรมเรื่องข้าวหลาม 2. วัยรุ่นกับโครงการ The Next Generation Staff กับการใช้หลักการของหัวใจนักปราชญ์ สุ. จิ. ปุ. ลิ. และ 3) วัยทำงานกับโครงการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ด้วยการฝึกปฏิบัติกับผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือสำหรับเด็ก

คำสำคัญ

กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน / บริการเชิงรุก / ค่ายห้องสมุด / ห้องสมุดสำหรับเด็ก

ABSTRACT

Sanamchandra Palace Library, Central Library, Silpakorn University has held the projects of community services last summer for the target group of three different ages 1) Children with Amazing Library Camp, the activity is focus on making sticky rice in bamboo 2) Teenager with activity of the next generation library staff present working with the Successful Keys of Intellectual: listening, thinking, researching and writing. and 3) Working age with the project of reading support activity by practicing in children book reading with expertise.

KEYWORDS

community service / Sanamchandra Palace Library, Central Library, Silpakorn University

แนวคิด

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัยของมหาวิทยาลัย มีการจัดหา จัดระบบและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทางวิชาการและทรัพยากรสนับสนุนอื่นๆ แล้ว จึงมีแนวความคิดในการพัฒนาภารกิจการให้บริการทางวิชาการด้วยความเชื่อมั่นว่าหากสามารถนำ “ความรู้” อันรวมถึง “ทักษะ” บวกกับ “ประสบการณ์” และ “การปรับเปลี่ยนภาพพจน์ของห้องสมุดในรูปแบบที่เป็นห้องสมุดสะดวกใช้ เป็นโลกแห่งความรู้ที่ให้บริการกับผู้คนในสังคมทุกระดับวัยจะยังประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการในช่วงปิดภาคการศึกษาระหว่างปลายเดือนมีนาคม ถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม เนื่องจากผู้ใช้บริการหลักคือนักศึกษาและ

อาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างปิดภาคการศึกษา จึงมีพื้นที่และเวลาที่สามารถจัดกิจกรรมเสริมแนวคิดดังกล่าวได้

วัยเด็ก

แนวคิด

ช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อนเด็กวัยประถมศึกษาต่างหยุดพักเรียนหลังสอบไล่ เด็กๆ หลายคนที่เป็นบุตรหลานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยศิลปากรต่างตามผู้ปกครองมาที่ทำงานด้วย เด็กๆ จึงไปนั่งอยู่ตามโต๊ะทำงานของพ่อ แม่ หรือหน้าจอคอมพิวเตอร์ ขณะที่พื้นที่นั่งอ่านของหอสมุดฯ มีที่ว่าง หนังสือเด็กมากมายที่ยังไม่มีคนมาอ่าน ดังนั้นโจทย์คือจะทำอย่างไรให้เด็กกลุ่มนี้และอื่นๆ เช่นเด็กลูกแม่ค้าในโรงอาหาร ได้ใช้เวลาในช่วงดังกล่าวให้มีประโยชน์ โดยใช้พื้นที่ของหอสมุดฯ และเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ รอบตัวจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่มากมายและหลากหลาย จึงได้จัดโครงการค่ายห้องสมุดสุดธรรมดา และใช้ชื่อในภาษาอังกฤษว่า Amazing Library Camp

ค่ายห้องสมุดสุดธรรมดาเราเริ่มจัดค่ายครั้งแรกในปี พ.ศ. 2545 สมัยที่เปิดค่ายใหม่ๆ มีเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 30 คน ระยะเวลา 5 วัน ปัจจุบันได้ขยายจำนวนไปถึง 80 คน ส่วนระยะเวลาคงเดิม ซึ่งคณะทำงานจะเลือกสัปดาห์สุดท้ายของเดือนมีนาคม เนื่องจากเป็นช่วงที่เด็กจะว่าง หลังจากนั้นคือเดือนเมษายนเด็กจะมีกิจกรรมกับครอบครัวในวันหยุดราชการที่มักหยุดติดต่อกัน และหลังจากสงกรานต์ผู้ปกครองมักให้เด็กกลับเข้าสู่ช่วงการเรียนพิเศษ

กิจกรรม

กิจกรรมในแต่ละปีแต่ละวันจะไม่ซ้ำกัน มีทั้งกิจกรรมที่ทำในห้อง เช่น การเล่นเกมให้เด็กฟัง การเล่นเกม หรือประดิษฐ์เศษวัสดุ ส่วนกิจกรรมนอกห้องคือการพาเด็กไปรู้จักกับมหาวิทยาลัย ไปสักการะอนุสรณ์ ศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล พาไปรู้จักสระแก้ว ต้นไม้รอบๆ ห้องสมุด และปลูกต้นไม้

ในปี พ.ศ.2553 นี้ กิจกรรมได้พัฒนาขึ้นโดยคณะทำงานได้ใช้คำขวัญของจังหวัดนครปฐม มาพิจารณาว่าจะสร้างรูปแบบกิจกรรมให้เกี่ยวโยงกันได้อย่างไร ภายใต้แนวคิด รู้จักท้องถิ่น รู้จักคุณค่า และรู้จักลงมือปฏิบัติ ในที่สุดจึงใช้ “ข้าวหลาม” เป็นกิจกรรมของปีนี้ เริ่มให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของการทำข้าวหลาม มะพร้าว การขูดมะพร้าว คั้นออกเป็นน้ำกะทิ ไม้ไผ่ การตัดเป็นกระบอกข้าวหลาม การกรอกข้าวเหนียวลงกระบอก กระทั่งการเผาข้าวหลามที่ทุกคนได้ลงมือปฏิบัติจริง

ความรู้ ความเพลิดเพลิน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการใช้กิจกรรมเป็นตัวนำ ทำให้เด็กเดินไปสู่หนังสือ รู้จัก ว่าในโลกนี้ยังมีห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับพวกเขาได้

ความประทับใจในวัยเด็ก จะอยู่ในความทรงจำของพวกเขา เป็นคลังข้อมูลที่อยู่ในตัว ที่จะดึงออกมาใช้ในยามที่ต้องการ

วัยรุ่น

แนวคิด

ในยุคที่โลกอยู่บนฐานของความรู้และความเร็ว เด็กรุ่นใหม่กลายเป็นคนที่ไม่อยู่นิ่ง เป็นคนที่มีความคล่องตัวและมีความยืดหยุ่นสูง ไวต่อสิ่งใหม่ๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและทำอะไรรวดเร็ว ขณะที่หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ต้องทำงานกับคนรุ่นใหม่ แต่คนทำงานเป็นคนรุ่นเก่าที่มีอายุเฉลี่ยมากกว่าสี่สิบปี ช่องว่างระหว่างวัยอาจทำให้การสื่อสารอาจมีผลต่อความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ดังนั้นเพื่อให้คนทั้งสองกลุ่มเข้ามาเรียนรู้โดยบุคลากรหอสมุดฯ เข้าไปถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในตัวเองเพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้ตระหนัก ขณะเดียวกันเด็กรุ่นใหม่ก็ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนรุ่นพ่อแม่ มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และใช้พลังที่มีอยู่ในตัวเอง เพราะการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น และความเข้าใจทำให้แต่ละฝ่ายต่างสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้ การใช้พื้นที่ของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ที่มีความพร้อมของทรัพยากรสารสนเทศและเทคโนโลยีรวมทั้งการมีกิจกรรมงานที่หลากหลายตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับบริหาร โดยเน้นที่งานบริการ เป็นการให้วัยรุ่นสามารถมีบทเรียน มีทัศนคติที่ดีต่องานบริการ ที่สามารถปรับไปใช้ได้ในชีวิตการเรียนและการทำงาน

กิจกรรม

กิจกรรมนี้มีทั้งหมด 5 วัน การเรียนรู้จึงต้องมีความแตกต่าง แนวคิดเรื่อง “หัวใจนักปราชญ์” จึงนำมาปรับใช้กับโครงการดังกล่าว โดยได้ตีความความหมายของ สุ จิ ปุ ลิ แล้วนำไปสร้างกิจกรรม ดังนี้คือ

1. สุ สุตตามยปัญญา หมายถึง การฟัง เลือกใช้วิธีการของสุนทรียสนทนา (Dialogue) จุดมุ่งหมายคือให้วัยรุ่นรู้จักฟังแล้วนำไปทบทวน รู้จักการระงับสติอารมณ์ และรู้จักว่าจะทำอะไรเมื่อไปทำงานแล้วผู้ใช้บริการโกรธ

2. จิ จินตนะ หมายถึง การคิด เลือกใช้การคิดแบบแผนที่ (Mindmap)

3. ปุ ปุจฉา หมายถึง การถาม เลือกให้ทุกคนตั้งคำถามแล้วหาคำตอบด้วยการค้นหาข้อมูลใน Webopac

4. ลิ ลิขิต หมายถึง การเขียน เลือกใช้การเขียนบันทึกโดยใช้ blog เขียนรายงาน

นอกจากนี้เด็กยังมีโจทย์ที่ต้องทำคือการสร้างเว็บไซต์ในแบบที่ชอบ และใช้กระบวนการที่ได้เรียนรู้ดังกล่าวในการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยกันทำงาน การประเมินผลดำเนินการเป็นรายบุคคลโดยให้เด็กอ่านบทความเรื่อง เงินทุกบาทมีค่าเท่ากัน ของ ดร.วรารักษ์ สามโกเศศ แล้วให้สรุปใจความแสดงความคิดเห็น การคิดต่อและการได้คิดในสิ่งที่อ่าน และเรียงความถ่ายทอดความรู้สึกตลอดระยะเวลาที่ร่วมโครงการ

วัยทำงาน

แนวคิด

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐมและใกล้เคียงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-

2547 ทำให้เห็นปัญหาของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาคือ ขาดครูบรรณารักษ์ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลห้องสมุดมักเป็นครูภาษาไทย ซึ่งนอกจากจะมีภาระสอนแล้วยังมีภารกิจอื่น หรือบางแห่งมีการเปลี่ยนหน้าที่ดังกล่าวเสมอ ทำให้ไม่สามารถเข้ามาศึกษาหรือเรียนรู้เพื่อมาจัดการกับห้องสมุดโรงเรียนได้ทั้งระบบ ส่วนผู้บริหารมีความหลากหลาย มีระดับของความสนใจและการสนับสนุนในระดับที่ต่างกัน สะท้อนออกมาให้เห็นจากเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ และแนวความคิดในการพัฒนาห้องสมุดของแต่ละโรงเรียน

ดังนั้นหอสมุดฯ จึงเปลี่ยนแนวคิดใหม่ด้วยการมุ่งไปที่การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งผู้สอนทุกระดับสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิดหลัก 3 ประการคือ

1. การจัดห้องสมุด ถือเป็นการดำเนินงานภายในของแต่ละโรงเรียนซึ่งมีความพร้อมและวัฒนธรรมการทำงานที่ต่างกัน หอสมุดฯ เพียงทำหน้าที่เข้าไปชี้แนะตามหลักวิชาการ
2. ให้ความรู้เรื่องการจัดห้องสมุดสำหรับเด็กในโรงเรียน ที่นักเรียนมีอิสระในการอ่าน มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ไม่ใช่ห้องสมุดสำหรับโรงเรียน ประเด็นนี้ปัจจุบันหลายฝ่ายเข้าใจเนื่องจากกระแสของห้องสมุดมีชีวิตและห้องสมุดสามดี
3. แนะนำให้ผู้สอนรู้จักหนังสือภาพสำหรับเด็ก วรรณกรรม หนังสือเพื่อความบันเทิงทางการศึกษา และสารานุกรม

กิจกรรม

เนื่องจากกิจกรรมส่งเสริมการอ่านไม่ควรเป็นเรื่องของทฤษฎี ควรเป็นเรื่องของการฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะการสร้างสื่อซึ่งสามารถนำไปดัดแปลงได้กับหลายๆ วิชา จึงจำเป็นต้องหาวิทยากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทั้งเรื่องของการฝึกอบรม เนื้อหา ประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กและการทำงานกับผู้ใหญ่